

Filozofski
fakultet
Sveučilišta u
Zagrebu

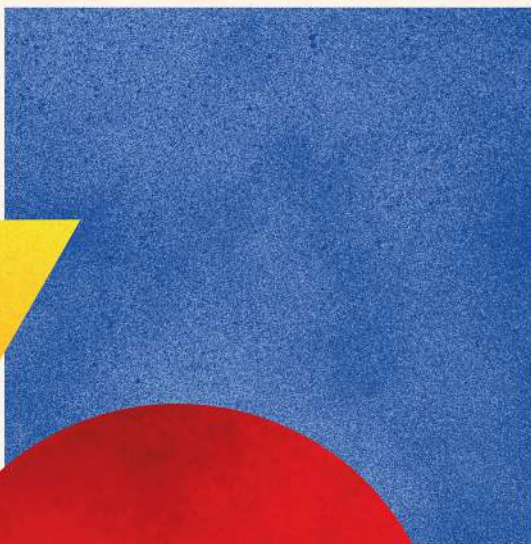

Financira
Europska unija
NextGenerationEU

Filozofija odgoja: povijest, praksa, perspektive

23. i 24. travnja 2026.
Filozofski fakultet u
Zagrebu

KNJIŽICA SAŽETAKA

Međunarodna znanstvena konferencija

Filozofija odgoja: povijest, praksa, perspektive

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

23. i 24. travnja 2026.

Knjižica sažetaka

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Odsjek za filozofiju
Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Financira
Europska unija
NextGenerationEU

**Financira
Europska unija**
NextGenerationEU

Međunarodna znanstvena konferencija »Filozofija odgoja: povijest, praksa, perspektive« organizirana je u okviru institucionalnog istraživačkog projekta SUMKOS (»Subjekt u učionici: filozofijsko-pedagoški analiza mogućnosti kritičkog subjekta«) (581-990-1062) Filozofskog fakulteta u Zagrebu kojeg financira Europska Unija – NextGenerationEU.

International Scientific Conference “Philosophy of Education: Past, Practice, Perspectives” was organized within the institutional research project SUMKOS (“The Subject in the Classroom: A Philosophical-Pedagogical Analysis of the Possibilities of the Critical Subject”) (581-990-1062) at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, funded by the European Union – NextGenerationEU.

Međunarodna znanstvena konferencija

**Filozofija odgoja: povijest, praksa,
perspektive**

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

23. i 24. travnja 2026.

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a bold, sans-serif font, followed by the word 'press' in a smaller, lowercase sans-serif font. The 'FF' is stylized with a horizontal line through the middle of the letters.

Zagreb, 2026.

Organizatori

Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta
u Zagrebu

Organizacijski odbor

prof. dr. sc. Ivana Zagorac (Odsjek za filozofiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), *predsjednica*

prof. dr. sc. Ankica Čakardić (Odsjek za filozofiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

izv. prof. dr. sc. Zvonimir Komar (Odsjek za pedagogiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

prof. dr. sc. Tomislav Krznar (Katedra za filozofiju i
sociologiju, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Lana Zrnić, prof. (Knjižnica Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu)

Programski odbor

dr. sc. Elmana Cerić (Druga gimnazija, Sarajevo)

dr. sc. Josip Guć, v. asist. (Odsjek za učiteljski studij,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu)

prof. dr. sc. Predrag Krstić (Institut za filozofiju i
društvenu teoriju, Sveučilište u Beogradu)

prof. dr. sc. Edvard Protner (Filozofski fakultet,
Sveučilište u Mariboru)

prof. dr. sc. Slobodan Sadžakov (Pedagoški fakultet u
Somboru, Univerzitet u Novom Sadu)

Marta Smiljanić, v. pred. (Centar za obrazovanje
nastavnika, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Matija Vigato, asist. (Odsjek za filozofiju, Filozofski
fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Četvrtak, 23. travnja 2026. / Thursday, 23 April 2026

8:30–9:00 Registracija sudionika / Registration

9:00–9:15 Otvorenje skupa / Conference opening

9:15–10:00

Plenarno predavanje / Plenary lecture

Predsjedava / Chairperson: Ivana Zagorac

Marjan Šimenc (Slovenia/Slovenija): Teaching philosophy: From folk philosophy to ontological security / Poučavanje filozofije: Od pučke filozofije do ontološke sigurnosti

10:00-10:15 Pauza / Break

10:15–12:15

Predsjedava / Chairperson: Marita Brčić Kuljiš

Barbara Ćuk (Hrvatska/Croatia): Samoobrazovanje žena / Self-education of women

Ankica Čakardić (Hrvatska/Croatia): Filozofkinje s margine: bilješke o emancipacijskom obrazovanju i ženama u Praksis školi / Female philosophers from the margins: Notes on emancipatory education and women in the Praxis school

Katarina Gamberger (Hrvatska/Croatia): Kritičko mišljenje u nastavi filozofije i etike / Critical thinking in the teaching of Philosophy and Ethics

Bruno Ćurko (Hrvatska/Croatia): Promišljanje odgojno-obrazovne prakse u svjetlu predmeta *Svijet i ja* iz perspektive Milana Polića / Rethinking educational practice through the *World and I* teaching subject from a perspective of Milan Polić

12:15–12:30 Pauza / Break

12:30–14:00

Predsjedava / Chairperson: Ankica Čakardić

Bernard Hostić (Hrvatska/Croatia): Personalizam u kritici institucionalnog obrazovanja Ivana Illicha / Personalism in Ivan Illich's criticism of institutional education

Nemanja Spasenovski (Hrvatska/Croatia): Frankfurtska škola i kritička pedagogija: o pedagozijskim implikacijama kritičke teorije društva / Frankfurt School and Critical Pedagogy: On the pedagogical implications of Critical Social Theory

Marita Brčić Kuljiš (Hrvatska/Croatia): Sokrat, parezija i skriveni kurikulum / Socrates, parrhesia and the hidden curriculum

14:00–15:00 Ručak / Lunch

15:00–16:30

Predsjedava / Chairperson: Aleksandra Golubović

Igor Mikecin (Hrvatska/Croatia): Skrb za krepost / Care for virtue

Željko Senković (Hrvatska/Croatia): Grčka paideia / Greek paideia

Marin Beroš (Hrvatska/Croatia): Povezati rascjepkani svijet: izazovi kozmopolitskom odgoju u 21. stoljeću / Connecting a fragmented world: Challenges to cosmopolitan education in the 21st century

16:30–16:45 Pauza / Break

16:45–18:15

Predsjedava / Chairperson: Željko Senković

Zvonimir Komar (Croatia/Hrvatska): Can Vuk-Pavlović's book *Ličnost i odgoj* be read as a general pedagogy? / Može li se Vuk-Pavlovićevo djelo *Ličnost i odgoj* čitati kao opća pedagogija?

Aleksandra Golubović (Hrvatska/Croatia): O nekim aspektima odgoja u misli Pavla Vuk-Pavlovića / Some aspects of upbringing in the thought of Pavao Vuk-Pavlović

Tomislav Dretar (Hrvatska/Croatia): Kultura, budućnost i lice –
Vuk-Pavlović o odgoju / Culture, future and the person
– Vuk-Pavlović on education

18:30 Aula knjižnice / Library lobby

**Otvorenje izložbe *Granice odgoja, mogućnosti čovjeka:*
*Filozofija odgoja na Sveučilištu u Zagrebu /***

**Opening of the exhibition *The limits of education,
the possibilities of the human being:*
*Philosophy of Education at the University of Zagreb***

Organizatorice izložbe / organizers of the exhibition: Ivana Zagorac,
Lana Zrnić

Autorice i autori izložbenih plakata / authors of the exhibition posters:
Talia Benčić, Andrea Brkić, Tin Fresl, Marina Gašpić,
Marina Jurčić, Ema Majstorović, Toni Matijaca, Maja
Oslić, Ivana Reljanović, Ksenija Smolica, Ema Trogrlić,
Ema Vorih

Čitanje poezije hrvatskih filozofa: Tin Fresl

**Predstavljanje prostorne igre *Novija hrvatska filozofija na
FFZG-u /***

**Presentation of the spatial game *Newer Croatian
philosophy at FFZG***

Autorica prostorne igre / author of the spatial game: Matija Vigato

Petak, 24. travnja 2026. / Friday, 24 April 2026

**9:00–10:00 Projektni sastanak projekta »Subjekt u učionici: fi-
lozofijsko-pedagogijska analiza mogućnosti kritič-
kog subjekta« / Project meeting of the project “The
Subject in the Classroom: A Philosophical-Pedagogical
Analysis of the Possibilities of the Critical Subject”
(NextGenerationEU, 2025–2029)**

10:00–11:30

Predsjedava / Chairperson: Tomislav Krznar

Predrag Krstić (Srbija/Serbia): Kakva filozofija za kakvo obrazovanje? / What philosophy for what education?

Raul Raunić (Hrvatska/Croatia): O uzajamnim prožetostima filozofije i odgojno-obrazovnih praksi / On the mutual intertwining of philosophy and educational practices

Elmana Cerić (Bosna i Hercegovina/Bosnia and Herzegovina): Nastava filozofije kao subverzivna praksa: prilog kritici društva znanja / Teaching philosophy as a subversive practice: A contribution to the critique of the knowledge

11:30-11:45 Pauza / Break

11:45–13:15

Predsjedava / Chairperson: Raul Raunić

Laura Angelovski (Hrvatska/Croatia): Filozofija od teorije do prakse: odgovornost filozofskog prema praksi odgoja u misli Josipa Marinkovića / Philosophy from theory to practice: The responsibility of the philosophical toward educational practice in the Josip Marinković's thought

Tomislav Krznar (Hrvatska/Croatia): Filozofija kao nastava – nastava kao filozofija? / Philosophy as teaching – teaching as philosophy?

Jan Defrančeski (Hrvatska/Croatia): Marijan Tkalčić kao filozof odgoja / Marijan Tkalčić as a philosopher of education

13:15–14:15 Ručak / Lunch

14:15–15:45

Predsjedava / Chairperson: Laura Angelovski

Slobodan Sadžakov (Srbija/Serbia): Srednjoškolski udžbenici Đure Arnolda / High school textbooks of Đuro Arnold

Hrvoje Potlimbrzović (Hrvatska/Croatia): Autorski srednjoškolski udžbenici iz logike u Hrvatskoj na hrvatskom jeziku / Original secondary school logic textbooks in Croatia

Davor Lauc, Ines Skelac (Hrvatska/Croatia): Novi izazov filozofije odgoja: zašto učiti logiku kad umjetna inteligencija misli umjesto nas / A new challenge for the philosophy of education: Why teach logic when artificial intelligence thinks for us?

15:45–16:00 Pauza / Break

16:00–17:30

Predsjedava / Chairperson: Hrvoje Potlimbrzović

Matija Mato Škerbić, Igor Eterović (Hrvatska/Croatia): Počeci srednjoškolske nastave filozofije u Hrvatskoj: rekonstrukcija i kritički promišljanje / The beginnings of high school philosophy education in Croatia: Reconstruction and critical reflection

Draženko Tomić (Hrvatska/Croatia): Filozofsko-odgojne teme u starijoj hrvatskoj periodici. Časopis *Kršćanska škola* / Philosophy of education in old Croatian journal. *Journal Christian School*

Ivana Zagorac (Croatia/Hrvatska): Development of philosophy of education in Croatia: Three phases and two paradoxes / Razvoj filozofije odgoja u Hrvatskoj: tri faze i dva paradoksa

17:30 Završna rasprava i zatvaranje simpozija / Closing discussion and closing of the conference

Laura Angelovski

Prva riječka hrvatska gimnazija, Rijeka, Hrvatska / Rijeka's First Croatian High School, Rijeka, Croatia
laura.angelovski@skole.hr

Filozofija od teorije do prakse: odgovornost filozofskog prema praksi odgoja u misli Josipa Marinkovića

Rad polazi od pitanja odnosa filozofije i prakse odgoja te odgovornosti filozofskog promišljanja za oblikovanje obrazovne stvarnosti. U suvremenim obrazovnim raspravama naglasak se često stavlja na ishode učenja, kompetencije i mjerljivost obrazovnih postignuća, dok se pitanje svrhe potiskuje. Polazeći od filozofije odgoja Josipa Marinkovića, rad analizira njegovu tezu da praksa odgoja ne može biti svedena na skup metoda i tehnika poučavanja, nego mora biti utemeljena u filozofskom promišljanju ciljeva i smisla odgoja. Posebna se pozornost posvećuje Marinkovićevu razumijevanju filozofije kao odgovorne za usmjeravanje odgojne prakse. Time se nastoji pokazati aktualnost njegove misli u suvremenim raspravama o odnosu teorije i prakse u obrazovanju, kakve nalazimo kod autora poput Gerta Bieste. Rad nastoji pokazati da bez filozofskog promišljanja svrhe obrazovanja odgojna praksa lako gubi vlastiti normativni temelj i svodi se na ostvarivanje mjerljivih ishoda.

Philosophy from theory to practice: The responsibility of the philosophical toward educational practice in the Josip Marinković's thought

The paper starts from the question of the relationship between philosophy and educational practice, as well as the responsibility of philosophical reflection for shaping educational reality. In contemporary educational debates, emphasis is often placed on learning outcomes, competencies, and the measurability of educational achievements, while the question of educational purpose is increasingly pushed aside. Drawing on the philosophy of education of Josip Marinković, the paper analyzes his thesis that educational practice cannot be reduced to a set of teaching methods and techniques, but must be grounded in philosophical reflection on the aims and meaning of education. Particular attention is given to Marinković's understanding of philosophy as responsible for guiding educational practice. In this way, the paper seeks to demonstrate the continuing relevance of his thought in contemporary discussions on the relationship between theory and practice in education, such as those found in the work of authors like Gert Biesta. The paper argues that without philosophical reflection on the purpose of education, educational practice easily loses its normative foundation and is reduced to the achievement of measurable outcomes.

Marin Beroš

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Pula, Hrvatska / Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Pula, Croatia
mberos@pilar.hr

Povezati rascjepkani svijet: izazovi kozmopolitskom odgoju u 21. stoljeću

Početak 21. stoljeća razdoblje je dubinskih proturječnosti – ubrzana globalizacija i digitalna revolucija obećavaju svijet obilja, no jačanje podjela između i unutar zajednica, kao i ratovi koji iz takvih podjela proizlaze vuku nas prema nekim mračnijim vremenima. Svijet je danas materijalno povezaniji nego ikad, ali je istovremeno ideološki i kulturno sve rascjepkaniji. Ovaj rad će istražiti mogućnosti (ali i ograničenja) kozmopolitskog odgoja kao odgovora na tu napetost. Polazeći od tradicije klasične kozmopolitske misli, rad analizira kako se ti kozmopolitski ideali mogu prilagoditi i upotrijebiti u suvremenim odgojnim teorijama. U tom smislu, posebna pozornost posvetit će se trima ključnim izazovima: napetosti između partikularnih identiteta i univerzalnih vrijednosti; digitalnoj sferi shvaćenoj kao javnom prostoru koji istovremeno omogućuje globalno razumijevanje i pojačava fragmentaciji; te pitanju obrazovne pravičnosti — može li kozmopolitski odgoj biti relevantan za učenike koji žive na marginama globalizacije?

Connecting a fragmented world: Challenges to cosmopolitan education in the 21st century

The beginning of the 21st century is a time of profound contradictions – accelerated globalization and the digital revolution promise a world of abundance, but the strengthening of divisions between and within communities, as well as the wars that result from such divisions, are dragging us towards some darker times. The world is more materially connected than ever, but at the same time it is increasingly ideologically and culturally fragmented. This paper will explore the possibilities (but also the limitations) of cosmopolitan education as a response to this tension. Drawing on the tradition of classical cosmopolitan thought, the paper analyzes how these cosmopolitan ideals can be adapted and used in contemporary educational theories. In this sense, special attention will be paid to three key challenges: the tension between particular identities and universal values; the digital sphere understood as a public space that simultaneously enables global understanding and reinforces fragmentation; and the question of educational equity – can cosmopolitan education be relevant for students living on the margins of globalization?

Marita Brčić Kuljiš

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Croatia
mbrbic@ffst.hr

Sokrat, parezija i skriveni kurikulum*

Parezija ili *parrhêsia* je antički pojam koji je označavao slobodu govora shvaćenu kao sve-govor pri čemu građanin prakticira otvoren, iskren i direktan govor usmjeren na sugovornika odnosno na javnost. U pareziji je izuzetno bitan odnos moći jer se parezijom koristi onaj koji nema (političku) moć da bi kritizirao onoga koji ima moć. Parezija je stoga bila povezana s vrlinom hrabrosti, a parezijasti su stoga vrlo često bili filozofi koji kritiziraju političare, građanin koji izaziva većinu, učenik koji se argumentima suprotstavlja učitelju. Jedan od najpoznatijih parezijasta je bio Sokrat koji je nastojao ironijom i majeutikom i svoje učenike 'zaraziti' parezijom. U ovom ćemo izlaganju predstaviti Sokratovu pareziju u kontekstu ideje skrivenog kurikulumu pokušavajući otkriti predstavlja li parezija kritiku skrivenog kurikulumu ili nezaobilazni dio skrivenog kurikulumu koji utječu na kvalitetu nastavnog procesa?

Socrates, parrhesia and the hidden curriculum*

Parrhesia or *parrhêsia* is an ancient term that denoted freedom of speech understood as all-speech, in which a citizen practices open, honest and direct speech directed at the interlocutor, i.e. the public. In parrhesia, the power relationship is extremely important because parrhesia is used by someone who does not have (political) power to criticize someone who has power. Parrhesia was therefore associated with the virtue of courage, and parrhesias were therefore very often philosophers who criticize politicians, citizens who challenge the majority, students who oppose their teachers with arguments. One of the most famous parrhesias was Socrates, who tried to 'infect' his students with parrhesia through irony and maieutics. In this presentation, we will present Socrates' parrhesia in the context of the idea of the hidden curriculum, trying to find out whether parrhesia represents a criticism of the hidden curriculum or an unavoidable part of the hidden curriculum that affects the quality of the teaching process?

---

* Ovaj sažetak je nastao u sklopu projekta Skriveni kurikulum u visokom obrazovanju (SKVO, IP-UNIST-16) odobrenog za financiranje na temelju raspisanog poziva Sveučilišta u Splitu za financiranje institucionalnih istraživačkih projekata iz sredstava Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026.

Elmana Cerić

Druga gimnazija Sarajevo, Bosna i Hercegovina / The Second
Gymnasium Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
elmana.ceric@2gimnazija.edu.ba

Nastava filozofije kao subverzivna praksa: prilog kritici društva znanja

Polazeći od Liessmannove kritike »društva znanja«, rad razmatra položaj filozofije u suvremenom obrazovanju. Liessmann upozorava da se iza tog pojma često kriju procesi instrumentalizacije znanja i postupna marginalizacija humanističkih disciplina. U takvom se kontekstu filozofija sve češće nalazi na rubu obrazovnog sustava. Stoga se propituje može li se nastava filozofije razumjeti kao subverzivna praksa mišljenja koja dovodi u pitanje dominantne koncepcije znanja i obrazovanja. U tom se okviru razmatra Deweyevo shvaćanje reflektivnog mišljenja te pristup filozofije s djecom (P4C), osobito koncept zajednice filozofskog istraživanja koji razvija Matthew Lipman. U svjetlu obrane humanističkog obrazovanja kakvu razvija Nussbaum te na tragu kritičkih pedagoga, nastava filozofije promatra se kao dijaloška i istraživačka praksa u kojoj se razvijaju autonomno mišljenje, moralna imaginacija i kultura demokratskog dijaloga.

Teaching philosophy as a subversive practice: A contribution to the critique of the knowledge

Starting from Liessmann's critique of the "knowledge society," the paper examines the position of philosophy in contemporary education. Liessmann warns that behind this concept there often lie processes of the instrumentalization of knowledge and the gradual marginalization of the humanities. In such a context, philosophy increasingly finds itself at the margins of the educational system. The paper therefore asks whether the teaching of philosophy can be understood as a subversive practice of thinking that challenges dominant conceptions of knowledge and education. In this framework, Dewey's notion of reflective thinking is discussed, as well as the approach of Philosophy for Children (P4C), particularly the concept of the community of inquiry developed by Matthew Lipman. In light of Martha Nussbaum's defense of humanistic education, and drawing on the insights of critical pedagogy, the teaching of philosophy is understood as a dialogical and inquiry-based practice in which autonomous thinking, moral imagination, and a culture of democratic dialogue are developed.

Ankica Čakardić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia
acakardic@m.ffzg.hr

Filozofkinje s margine: bilješke o emancipacijskom obrazovanju i ženama u Praksis školi

U prvom dijelu izlaganja ispitujemo položaj žena u filozofskom obrazovanju i akademskoj produkciji u Jugoslaviji, s posebnim fokusom na filozofkinje koje su djelovale u Hrvatskoj i bile bliske Praksis školi. Ulazna točka ove analize jest intersekcija klasne i rodne uvjetovanosti utkane u povijest studiranja u Hrvatskoj: žene su pravo na redovni studij u Hrvatskoj stekle početkom 20. st., a u prvoj polovici 20. st. doktorat iz filozofije obranile su svega četiri žene. Tek uvođenjem obaveznog osmogodišnjeg školovanja u socijalističkoj Jugoslaviji broj visokoobrazovanih žena počinje sustavno rasti, što izravno utječe i na rodno-kadrovski razvoj filozofske struke. No strukturalna podzastupljenost filozofkinja ne može se objasniti isključivo obrazovnim ograničenjima – ona se reproducira i unutar same struke. Drugi dio izlaganja to kani argumentirati fokusirajući se na primjere rodne asimetrije unutar Praksis škole – najutjecajnije i međunarodno prepoznate jugoslavenske filozofske škole – analizirajući rodnu podjelu rada u redovima časopisa *Praxis* i Korčulanskoj ljetnoj školi. Postavljamo i pitanje (samo)cenzure: zašto filozofkinje ne objavljuju feminističku tematiku u *Praxisu*? Odgovor tražimo u strukturalnoj logici filozofske struke koja filozofiju roda, tj. feminističku filozofiju tretira kao rubnu filozofsku disciplinu, time reproducirajući rodnu neravnopravnost čak i unutar nazivno kritičko-emancipacijskih obrazovnih formacija i diskurzivnih projekata. Zaključak koji iz svega slijedi nije tek empirijski ili historioografski, već teorijsko-politički i odgojno-filozofski: praxis filozofiju u njezinoj cjelini aktivno su stvarale i filozofkinje s margine – što nas vraća na temeljno pitanje filozofije odgoja o subjektu filozofskog mišljenja i filozofskog obrazovanja.

Female philosophers from the margins: Notes on emancipatory education and women in the Praxis school

The first part of the paper examines the position of women in philosophical education and academic production in Yugoslavia, with a particular focus on women philosophers active in Croatia who were affiliated with the Praxis School. The analysis takes as its entry point the intersection of class and gender conditionality embedded in the history of higher education in Croatia: women gained the right to full enrolment in the early twentieth century, yet in the first half of that century only four women defended a doctoral dissertation in philosophy. It was not until the introduction of compulsory eight-year schooling in socialist Yugoslavia that the number of women with higher education began to grow systematically, with direct consequences for the gendered composition of the philosophical profession. Structural underrepresentation, however, cannot be explained by educational constraints alone – it was reproduced from within the discipline itself. The second part of the paper pursues this argument by turning to concrete instances of gender asymmetry within the Praxis School – the most influential and internationally recognised Yugoslav philosophical current – analysing the gendered division of labour in the editorial boards of the journal *Praxis* and at the Korčula Summer School. It also raises the question of (self-)censorship: why did women philosophers not publish on feminist subjects in *Praxis*? The answer lies in the structural logic of a profession that treated the philosophy of gender or feminist philosophy as a marginal subdiscipline, thereby reproducing gender inequality even within nominally critical and emancipatory educational formations and discursive projects. The conclusion drawn is not merely empirical or historiographical but theoretical-political and philosophical-educational: praxis philosophy in its entirety was actively shaped by women philosophers from the margins too – a finding that returns us to the foundational question of the philosophy of education: who is the subject of philosophical thought and philosophical formation?

Barbara Ćuk

Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu,
Hrvatska / Faculty of Philosophy and Religious Studies, University
of Zagreb, Croatia
barbara.cuk@ffrz.unizg.hr

Samoobrazovanje žena

U literaturi koja se bavi obrazovanjem žena kroz povijest i u biografijama filozofkinja i znanstvenica nailazimo ne samo na pokušaje obrane prava žena na obrazovanje i bavljenje znanostima, nego i na podatak da su žene na različite načine nastojale nadoknaditi razliku koja je u (formalnom) obrazovanju postojala između njih i njihovih muških suvremenika. Među prevalentnim oblicima takvog obrazovanja pojavljuje se i koncept samoobrazovanja. Koje je njegovo značenje i u čemu se takav proces sastojao? Koji razlozi su ga motivirali i kome je bio namijenjen? Kako su žene vrednovala takvo obrazovanje i kako su koncipirale odgojno-obrazovne ciljeve? Zamjetan nedostatak koherentnog narativa i nedostatno prepoznavanje teme kao vrijedne u sferi istraživanja opće intelektualne povijesti i povijesti obrazovanja vodi nas ispitivanju koncepta samoobrazovanja i samoodgoja u kontekstu života i djela nekolicine filozofkinja koje su unatoč zaprekama, predrasudama i zabranama usjele postići vrhunsko obrazovanje i zamjetnu ulogu u području filozofije.

Self-education of women

In the literature dealing with women's education and in the biographies of women philosophers and scientists, we find not only attempts to defend women's rights to study and engage in science, but also the various ways they sought to compensate for the differences that existed in (formal) education between them and their male contemporaries. Among the prevalent forms of such education is the concept of self-education. What is its meaning, and what did such a process consist of? What reasons motivated it, and who was it intended for? How did women value such education, and how did they conceive educational goals? The visible scarcity of a coherent narrative and insufficient recognition of the topic as worthy of research in the domain of general intellectual history and in the history of education, leads us to examine the concepts of self-education and self-cultivation in the context of the lives and works of several women philosophers who, despite obstacles, prejudices and prohibitions, managed to achieve excellent education and a notable role in the field of philosophy.

Bruno Ćurko

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Croatia
bcurko@ffst.hr

Promišljanje odgojno-obrazovne prakse u svjetlu predmeta *Svijet i ja* iz perspektive Milana Polića

U predavanju se istražuje mogućnost kako se predmet *Svijet i ja* interpretira u horizontu temeljnih pitanja filozofije odgoja. U svjetlu misli Milana Polića, odgoj se ne razumije kao puki prijenos gotovih znanja ni kao prilagodba unaprijed zadanim obrascima, nego kao stvaralačko i sustvaralačko djelovanje slobodnih subjekata u zajedničkom oblikovanju kulture. U tom se okviru *Svijet i ja* pokazuje kao nastavni prostor u kojem učenik ne usvaja samo sadržaje nego razvija i sposobnost samorazumijevanja, odgovornosti, dijaloga i reflektivnog odnosa prema sebi, drugima i svijetu. Polazeći od Polićevih uvida o povezanosti odgoja, slobode i kulture, rad nastoji pokazati da ovaj predmet otvara mogućnost razumijevanja odgoja kao dijaloškog, reflektivnog i emancipacijskog procesa.

Rethinking educational practice through the *World and I* teaching subject from a perspective of Milan Polić

The present paper explores the possibility of interpreting the teaching subject *Svijet i ja* (*The World and I*) within the horizon of the fundamental questions of the philosophy of education. In accordance with Milan Polić's perspective, education is not regarded as the mere transmission of preexisting knowledge or as a process of adapting to predetermined patterns. Rather, it is conceptualized as a creative and co-creative activity in which autonomous subjects collaboratively shape culture. Within this framework, *Svijet i ja* emerges as an educational space in which students do not merely acquire content, but also develop the capacity for self-understanding, responsibility, dialogue, and a reflective relationship toward oneself, others, and the world. The present paper utilizes Polić's insights into the connection between education, freedom, and culture to demonstrate that this subject opens up the possibility of understanding education as a dialogical, reflective, and emancipatory process.

Jan Defrančeski

Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu,
Hrvatska / University Centre for Integrative Bioethics, University
of Zagreb, Croatia
jdefranceski@gmail.com

Marijan Tkalčić kao filozof odgoja

Autor u ovome izlaganju brani tezu da se u filozofsko-pedagoškom nastojanju Marijana Tkalčića, napose u njegovim brojnim i velikim dijelom zanemarenim spisima, ogledaju prikriveni temelji onoga što bi se uvjetno moglo nazvati »filozofijom odgoja«, premda Tkalčić o tome – koliko je danas poznato – nije izrijekom pisao. S jedne strane, autor tezu utemeljuje na usporednom čitanju Tkalčićevih filozofskih i pedagoških spisa, dok s druge strane nudi i drukčiji pogled na Tkalčićevu filozofiju stvaralaštva, u kojoj uočava jasne i nedvojbene tragove odgojnih implikacija njegova mišljenja (npr. čovjek kao samostvarajuće ili samoodgojno biće). Na tome tragu, autorov je cilj skrenuti pozornost na misaono nasljeđe njegove filozofije stvaralaštva, u kojoj se Marijan Tkalčić u velikoj mjeri razotkriva kao filozof odgoja.

Marijan Tkalčić as a philosopher of education

In this presentation, the author defends the thesis that within Marijan Tkalčić's philosophical-pedagogical efforts – especially in his numerous and largely neglected writings – one can discern the hidden foundations of what might conditionally be called a “philosophy of education,” even though Tkalčić, as far as is known today, did not explicitly write about it. On the one hand, the author grounds this thesis in a comparative reading of Tkalčić's philosophical and pedagogical works; on the other hand, he offers a different perspective on Tkalčić's philosophy of creation, in which he identifies clear and unambiguous traces of the educational implications of his thought (e.g., the human being as a self-creating or self-educating being). On that note, the author's goal is to draw attention to the intellectual legacy of his philosophy of creation, within which Marijan Tkalčić largely reveals himself as a philosopher of education.

Tomislav Dretar

Institut za filozofiju, Zagreb, Hrvatska / Institute of Philosophy,
Zagreb, Croatia
tdretar@ifzg.hr

Kultura, budućnost i lice – Vuk-Pavlović o odgoju

Ovaj rad bit će temeljen na Vuk-Pavlovićevu tekstu *Ličnost i odgoj*, ali će nastojati pokazati da su Vuk-Pavlovićeve misli o odgoju nadovezane na njegove tvrdnje o svijetu i vrijednostima. To se tiče razmatranja odnosa njegove teorije mnoštva svjetova i njegova poimanja kulture i vrijednosti. Svrha je ovog teksta stoga razmotriti što pobliže znači odgoj za Vuk-Pavlovića i kako njegove definicije odgoja za budućnost i ličnosti proizlaze iz šireg konteksta njegova filozofiranja.

Culture, future and the person – Vuk-Pavlović on education

This work will be based on Vuk-Pavlović's text *Personality and Education (Ličnost i odgoj)*, but it will aim to show that Vuk-Pavlović's thoughts on education are connected to his assertions about the world and values. This concerns the consideration of the relationship between his theories of multiple worlds and his understanding of culture and values. The purpose of this text is therefore to examine more closely what education means for Vuk-Pavlović and how his definition of education for the future and personality emerge from the broader context of his philosophy.

Katarina Gamberger

Gimnazija Lucijana Vranjanina, Zagreb, Hrvatska / Lucijan Vranjanin Gymnasium, Zagreb, Croatia
katarinastupalo@gmail.com

Kritičko mišljenje u nastavi filozofije i etike

S Cjelovitom kurikulumom reformom obrazovanja u Republici Hrvatskoj te *Školom za život* napravljen je odmak od faktografskog učenja prema razvoju komeptencija kritičkog mišljenja. U nastavi Filozofije, ključna promjena očituje se u prijelazu s kronološkog povijesnog pregleda na problemski usmjerenu nastavu organiziranu kroz dvanaest tematskih domena. Ovakav pristup teži osposobljavanju učenika za samostalno *filozofiranje* — vještinu postavljanja pitanja, analize koncepta i argumentirane obrane vlastitih stavova. U metodološkom smislu, naglasak je stavljen na dijalošku metodu i interpretaciju izvornih tekstova, čime se dokida pasivna uloga učenika. Istovremeno, nastava etike redefinira se iz učenja propisanih »pravila ponašanja« u proces razvoja autonomnog moralnog prosuđivanja. Kurikulum potiče kritičko propitivanje autoriteta, uvažavanje različitih perspektiva te razvoju vještina mirnog rješavanja sukoba. Ovakvi kurikularni zahtjevi pred nastavnike i učenike postavljaju visok stupanj odgovornosti, zahtijevajući njihovo aktivno i kontinuirano sudjelovanje u svim fazama odgojno-obrazovnog procesa.

Critical thinking in Philosophy and Ethics education

The Comprehensive Curricular Reform in Croatia, implemented through the *School for Life* initiative, marks a paradigm shift in the teaching of Philosophy and Ethics, prioritizing the development of critical thinking over factual memorization. In Philosophy, the traditional chronological approach has been replaced by a problem-oriented framework organized into twelve thematic domains. This shift aims to transition students from passive recipients of historical data to active participants in the *philosophizing* process – enabling them to analyze concepts and formulate independent arguments. Similarly, Ethics education has evolved from teaching prescriptive "rules of conduct" toward fostering autonomous moral reasoning and the critical questioning of authority. By emphasizing the dialogical method and the interpretation of primary sources, the new curriculum demands a high level of active engagement from both educators and students, repositioning the classroom as a space for deliberative inquiry and conflict resolution.

Aleksandra Golubović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, Croatia
aleksandra.golubovic@uniri.hr

O nekim aspektima odgoja u misli Pavla Vuk-Pavlovića*

U izlaganju će biti riječi o nekim aspektima odgoja u misli našeg najpoznatijeg filozofa odgoja – Pavla Vuk-Pavlovića, tj. o odgojnim smjernicama koje su nezaobilazne kada govorimo o suvremenim odgojnim nastojanjima. Pavao Vuk-Pavlović imao je izrazito istančan odgojni senzibilitet u kojem je posebno mjesto pripadalo odnosima između odgajatelja i odgajnika. Govorio je primjerice o odgajateljskoj ljubavi i odgajateljskoj obazrivosti koje su nam itekako dobrodošle u današnjim promišljanjima i praksi odgoja. Stoga ćemo naglasiti relevantnost nekih od njegovih ideja u suvremenom dobu.

Some aspects of upbringing in the thought of Pavao Vuk-Pavlović*

In the talk we will discuss some aspects of upbringing and education in the thought of our most famous philosopher of education – Pavao Vuk-Pavlović, i. e. educational guidelines that are indispensable in contemporary educational efforts. Pavao Vuk-Pavlović had an extremely refined educational sensibility in which a special place belonged to the relationship between educators and students. He spoke, for example, about educational love and educational care, which are very welcome in today's reflections and practice of education. So, we will highlight the contemporary relevance of some of the philosopher's ideas.

---

* Izlaganje će biti održano u sklopu NPOO projekta »Kršćansko djelovanje u Crkvi i društvu kao čimbenik suodgovornosti i kohezije«, 2025.–2029. (Croducik), voditeljja prof. dr. sc. Nikole Vranješa.

Bernard Hostić

Institut za filozofiju, Zagreb, Hrvatska / Institute of Philosophy,
Zagreb, Croatia
bhostic@ifzg.hr

Personalizam u kritici institucionalnog obrazovanja Ivana Illicha

Izlaganje tematizira elemente personalizma u filozofiji društva Ivana Illicha (1926. – 2002.), s posebnim naglaskom na kritiku institucijskog procesa obrazovanja. Ivan Illich bio je kritičar moderne i postmoderne društvene paradigme, napose njihovih vrijednosnih sustava. Središnje mjesto njegove kritike zauzima koncept institucionalizacije, koji se proteže na gotovo sve krucijalne društvene institucije poput medicine i školstva. Uz u nas vjerojatno najpoznatije djelo *Deschooling Society* [*Deskolarizacija društva*], na koje se u svojim djelima referiraju i Josip Marinković te Milan Polić, Illich je na temu obrazovanja napisao niz članaka objavljenih u novinama i časopisima. U prvom dijelu izlaganja istaknut ću temeljne filozofske silnice njegove kritike institucionalnog obrazovanja. U drugom dijelu izlaganja, prethodno iznesene elemente obradit ću iz očišta filozofije, tj. pokreta personalizma.

Personalism in Ivan Illich's criticism of institutional education

The presentation examines elements of personalism in the social philosophy of Ivan Illich (1926–2002), with particular emphasis on his criticism of the institutional process of education. Illich was a critic of both modern and postmodern social paradigms, especially their underlying value systems. A central place in his critique is occupied by the concept of institutionalization, which extends to nearly all crucial social institutions, such as medicine and schooling. In addition to his probably best-known work in our context, *Deschooling Society*, which is referenced in the works of Josip Marinković and Milan Polić, Illich wrote a number of articles on education published in newspapers and journals. In the first part of the presentation, I will highlight the fundamental philosophical orientations of his criticism of institutional education. In the second part, the previously outlined elements will be analyzed from the perspective of personalism.

Zvonimir Komar

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia
zkomar@ffzg.hr

Can Vuk-Pavlović's book *Ličnost i odgoj* be read as a general pedagogy?

We do not conceive general pedagogy as a structurally neutral and separate "branch of pedagogical science", but rather from the standpoint of form of science it implies and its self-awareness. The general-pedagogical is that which is common to all specific phenomena, forms and branches of pedagogy. It is also the principled-pedagogical, in the sense of that which grounds pedagogical science. Further, that which is foundational must itself be founded, and the only way to found it is through its necessary deduction from the idea of human being. General pedagogy, as that which is deduced from the idea of human being, that which is foundational for pedagogical science and that which is general in special pedagogies, is not, however, the idea of human being itself, but rather the pedagogical formulation of the idea of human being. Our question is – can the fundamentality, the mode of determination and the interrelationship of the fundamental pedagogical notions in the work *Ličnost i odgoj* be read as general pedagogy in the above sense.

Može li se Vuk-Pavlovićevo djelo *Ličnost i odgoj* čitati kao opća pedagogija?

Opću pedagogiju ne mislimo kao strukturalno neutralnu i zasebnu »granu pedagogijske znanosti«, već iz pozicije u njoj implicirane i samosvjesne forme znanosti. Ono opće-pedagogijsko je ono zajedničko svim posebnim pojavama, oblicima i granama pedagogije. Ono je pritom i ono načelno-pedagogijsko, u smislu onog utemeljujućeg za pedagogijsku znanost. Ono utemeljujuće mora i samo biti utemeljeno, a jedini način da se ono utemelji je nužno proizlaženje iz ideje čovjeka. Opća pedagogija, kao ono proizlazeće iz ideje čovjeka, ono utemeljujuće za pedagogijsku znanost i ono opće u posebnim pedagogijama, nije pak ideja čovjeka sama, već pedagogijska formulacija ideje čovjeka. Naše pitanje je – može li se utemeljenost, način određenosti i međusobna struktura temeljnih pedagogijskih pojmova u djelu *Ličnost i odgoj* čitati kao opća pedagogija u gornjem smislu.

Predrag Krstić

Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu, Srbija / Institute for Philosophy and Social Theory, University of Belgrade, Serbia
predrag.krstic@ifdt.bg.ac.rs

Kakva filozofija za kakvo obrazovanje?

Prilog bi da tematizuje domen i status za koji se veruje da bi filozofija obrazovanja, pa *mutatis mutandis* i filozofija odgoja, trebalo da ima – ukoliko ili u meri u kojoj hoće da ostane filozofija, a ne nekakva aplikativna korektura, dekorativni dodatak ili teorijska advokatura već postojećih sistemima obrazovanja i vaspitanja. Da bi se to izložilo, prvo bi se nešto reklo o »tužnom« društvenom udesu filozofije u savremenosti. Potom bi se prešlo na ambivalenciju profesorskog poziva s obzirom na tu zlu kob. Najzad bi se sugerisalo nekoliko temeljnih pitanja koje bi filozofska obrazovanost, sa svojim nasleđem, imala da postavi zatečenim obrazovnim praksama. Na taj način – izvesnom denaturalizacijom postojećeg, dovodeći u pitanje samorazumljiva uverenja, svojim tradicionalnim figurama, dakle – veruje se da bi filozofija odužila dug i vlastiom pozivu i ideji obrazovanja koju uzima za svoj predmet.

What philosophy for what education?

The contribution aims to thematize the domain and status that philosophy of education – and *mutatis mutandis*, philosophy of upbringing – is believed to have, insofar as, or to the extent that, it wishes to remain philosophy, rather than some kind of applicative correction, decorative supplement, or theoretical advocacy of already existing systems of education and upbringing. To set this out, one would first say something about the “sad” social fate of philosophy in contemporary times. Then, attention would turn to the ambivalence of the teaching profession in light of this ill fortune. Finally, several fundamental questions would be suggested: questions that philosophical education, with its heritage, ought to pose to the educational practices it encounters. In this way – through a certain denaturalization of the existing, by calling into question self-evident convictions, so by means of its traditional figures – it is believed that philosophy would repay its debt both to its own vocation and to the very idea of education that it takes as its subject.

Tomislav Krznar

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia
tomislav.krznar@ufzg.hr

Filozofija kao nastava – nastava kao filozofija?

Obilježavajući dvije godišnjice hrvatskog filozofa Josipa Marinkovića (Hvar, 1926. – Zagreb, 2015.) čini nam se, u kontekstu rasprava o filozofiji odgoja, primjerenim prisjetiti se misaonog djelovanja ovog filozofa. Teza ovog izlaganja je sljedeća: djelo Josipa Marinkovića može biti ozbiljna i djelotvorna »uputa« za aktivnosti nastave filozofije na svim razinama i oblicima, posebno u dva vida. Prvi, filozofija kao »okružje« razvoja kritičkog mišljenja, i drugo, filozofija kao oblikovanje ozbiljene ljudske egzistencije. Temeljno pitanje na koje bismo htjeli dati odgovor u ovom izlaganju je ovo: kako oblikovati nastavu filozofije, osobito u akademskim studijskim programima u kojima se primarno ne izučava i poučava filozofija, a da ona postigne navedene odrednice? Htjeli bismo ovim izlaganjem ocrtati potrebu učenja na način filozofije, dakle kritičkog, dijaloškog, uključivog i stvaralačkog djelovanja. Mišljenja smo da nam Marinkovićeva filozofija može biti od pomoći u tom poslu.

Philosophy as teaching – teaching as philosophy?

Two anniversaries of the Croatian philosopher Josip Marinković (Hvar, 1926 – Zagreb, 2015), are appropriate opportunity to recall the intellectual work of this philosopher especially in the context of discussions on the philosophy of education. The thesis of this paper is as follows: the work of Josip Marinković can be a serious and effective "instruction" for the activities of teaching philosophy at all levels and forms, especially in two aspects. First, philosophy as a "surround" for the development of critical thinking, and second, philosophy as the shaping of a serious human existence. The fundamental question that we would like to answer in this presentation is this: how to shape the teaching of philosophy, especially in academic study programs in which philosophy is not primarily studied and taught, so that it achieves the aforementioned guidelines? With this paper, we would like to outline the need for learning in the manner of philosophy, that is, critical, dialogical, inclusive and creative activity. We believe that Marinković's philosophy can be of help to us in this work.

Davor Lauc

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia
dlauc@m.ffzg.hr

Ines Skelac

Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Philosophy and Religious Studies, University of Zagreb, Croatia
ines.skelac@ffrz.unizg.hr

Novi izazov filozofije odgoja — zašto učiti logiku kad umjetna inteligencija misli umjesto nas

Suvremeni sustavi umjetne inteligencije temeljeni na velikim jezičnim modelima postižu rezultate u formalnom logičkom zaključivanju usporedive s naprednim učenicima i studentima, a u nekim domenama ih i nadmašuju. Izlaganje polazi od kratkog empirijskog pregleda tih postignuća na primjerima zadataka iz udžbenika i natjecanja iz logike. Na toj osnovi postavlja se pitanje koje filozofija odgoja više ne može zaobilaziti: ako algoritmi pouzdano izvode formalno valjane zaključke, zašto i dalje učiti logiku? Središnja je teza da se logičko obrazovanje više ne može opravdavati samo instrumentalno, kao vještina rješavanja zadataka, nego formativno: logika kao kognitivna pismenost oblikuje subjekta koji razumije uvjete valjanosti zaključka. Bez toga delegiranje zaključivanja AI-u vodi epistemičkoj ovisnosti, a ne kritičkom mišljenju.

A new challenge for the philosophy of education — why teach logic when artificial intelligence thinks for us?

Contemporary artificial intelligence systems based on large language models achieve results in formal logical reasoning comparable to those of advanced pupils and university students, and in some domains even surpass them. The presentation begins with a brief empirical overview of these achievements, illustrated by examples drawn from logic textbooks and logic competitions. On this basis, it raises a question that the philosophy of education can no longer avoid: if algorithms can reliably produce formally valid inferences, why should students still learn logic? The central thesis is that logical education can no longer be justified merely instrumentally, as training in problem-solving, but must instead be understood in formative terms: logic as a form of cognitive literacy shapes a subject who understands the conditions of validity of an inference. Without this, delegating reasoning to AI leads to epistemic dependence rather than critical thinking.

Igor Mikecin

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia
imikecin@m.ffzg.hr

Skrb za krepost

U izlaganju se na pozadini uvida u izvorni pojam kreposti, kakav se susreće u grčkoj filozofiji, a napose kod Platona i Aristotela, odgovara na pitanje što je obrazovanje, u čemu se sastoji njegova mogućnost i nužnost i koja je njegova svrha. Nadalje pokazuje se na kojim se načelima zasniva i kako se prema različitim stupnjevima i sadržajima raščlanjuje sustav obrazovanja koje se razumije kao obrazovanje za krepost. U središnjem dijelu izlaganja razlažu se dijelovi i slojevi obrazovanja ukoliko se ono shvaća prije svega kao skrb ili mar za krepost (*epimeleia aretes*), tj. vježbanje, njegovanje i usvajanje kreposti, a među njima ponajprije razboritosti, koja izvire iz znanja, koje je u svojem najvišem obliku znanje prvih počela i ujedno sebespoznaja. Sukladno tomu pokazuje se kako je obrazovanje u osnovi sebeobrazovanje, što je osobito vidljivo na višim stupnjevima obrazovanja. Polazeći od izvornog pojma kreposti kao usvojenog svojstva onoga tko je obrazovan objašnjava se izvorno jedinstvo obrazovanja i odgoja, koje se osniva na svezi između znanja postignutog obrazovanjem i cjelovitosti kreposti.

Care for virtue

In this presentation, against the background of insights into the original concept of virtue as encountered in Greek philosophy – especially in Plato and Aristotle – the question is addressed of what education is, in what its possibility and necessity consist, and what its purpose is. It is further shown on which principles the system of education is founded and how it is articulated according to its different levels and contents, when understood as education for virtue. In the central part of the presentation, the components and layers of education are elaborated insofar as it is understood primarily as care or concern for virtue (*epimeleia aretes*), that is, as the exercise, cultivation, and acquisition of virtue – above all prudence, which arises from knowledge, whose highest form is knowledge of first principles and, at the same time, self-knowledge. Accordingly, it is shown that education is fundamentally self-education, which becomes especially evident at higher levels of education. Proceeding from the original concept of virtue as an acquired quality of the educated person, the original unity of education and upbringing is explained, grounded in the connection between knowledge attained through education and the wholeness of virtue.

Hrvoje Potlimbrzović

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia
hpotlimbrzovic@ffos.hr

Autorski srednjoškolski udžbenici iz logike u Hrvatskoj na hrvatskom jeziku

Od sredine 19. stoljeća, kada je hrvatski jezik počeo ulaziti u nastavu u srednjim školama, može se pratiti i pojavljivanje autorskih srednjoškolskih udžbenika iz logike napisanih na njemu. Od tada do danas objavljeno ih je jedanaest: Pacel (1868.), Glaser (1878.), Arnold (1888.), Filipović (1941.), Večerina (1953.), Petrović (1964.), Kovač (1994.), Jakić (1995.), Lauc i Šikić (2014., 2020.), Skelac, Kardum i Skansi (2020.). U tom rasponu očita su tri veća diskontinuiteta, koja se mogu objasniti većim brojem izdanja Arnoldova (5 izdanja), Petrovićeva (27 izdanja) i Kovačeva (15 izdanja) udžbenika te njihovom snažnom i dugotrajnom zastupljenošću u srednjoškolskim nastavnim programima. Unatoč tome, može se reći da imaju postojanu tradiciju dugu gotovo 160 godina. U njima se otkrivaju i obilježja, prepoznaju se koncepcije logike koje su zastupali njihovi autori te se može pratiti razvoj hrvatske logičke terminologije. Srednjoškolskom logičkom literaturom mogu se smatrati i tri zbirke zadataka (Gregorek, Majorinc i Turk, 1993.; Vlastelica, 2001.; Kovač i Žarnić, 2008.; Lauc i Grgić-Hlača, 2013.). Objelodanjena je i nadopuna Petrovićeva udžbenika, koja je sadržavala teoriju i zadatke posvećene simboličkoj logici (Lauc, 2004.). Na koncu, teoriju i zadatke za srednjoškolsku logiku na svojoj mrežnoj stranici objavljuje Gracin.

Original secondary school Logic textbooks in Croatia

Since the mid-nineteenth century, when the Croatian language began to be introduced into secondary schools, the emergence of original secondary school textbooks in logic written in Croatian can also be traced. From that time to the present, eleven such textbooks have been published: Pacel (1868), Glaser (1878), Arnold (1888), Filipović (1941), Večerina (1953), Petrović (1964), Kovač (1994), Jakić (1995), Lauc and Šikić (2014, 2020), and Skelac, Kardum, and Skansi (2020). Within this span, three major discontinuities are evident, which can be explained by the multiple editions of Arnold's (5 editions), Petrović's (27 editions), and Kovač's (15 editions) textbooks, as well as by their strong and long-lasting presence in secondary school curricula. Nevertheless, it can be said that they constitute a continuous tradition spanning nearly 160 years. These textbooks reveal characteristic features, reflect the conceptions of logic held by their authors, and allow for tracing the development of Croatian logical terminology. Secondary school logical literature also includes three problem books (Gregorek, Majorinc, and Turk, 1995; Vlastelica, 2001; Kovač and Žarnić, 2008; Lauc and Grgić-Hlača, 2013). A supplement to Petrović's textbook has also been published, containing both theoretical material and exercises devoted to symbolic logic (Lauc, 2004). Finally, Gracin publishes theoretical materials and exercises for secondary school logic on his website.

Raul Raunić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia
rraunic@m.ffzg.hr

O uzajamnim prožetostima filozofije i odgojno-obrazovnih praksi

U izlaganju se obrazlažu i povezuju tri razine uzajamne prožetosti filozofije i odgojno-obrazovnih praksi. Prva razina je konceptualne naravi. Filozofija je svojim specifičnim pristupom i uvidima sama po sebi odgojno-obrazovna praksa, kao što i svaka odgojno-obrazovna praksa, bilo osviješteno ili neosviješteno, eksplicitno ili prikriveno, pretpostavlja određene vrednote i razumijevanja ljudske prirode. Druga razina je pravno normativna. Tiče se filozofske kritike danas dominantnog i sveobuhvatnog kurikula izvedenoga izravno iz opće teorije upravljanja i ustrojenoga prema modelu tehnologijske proizvodnje. Treća razina je izvedbena. To je perspektiva unutar učionice kojom se prosuđuju uloge i zadaće aktera nastave filozofije. Posebna pozornost pridaje se dvama ključnim čimbenicima dobre nastavne prakse: učitelju i udžbeniku.

On the mutual intertwining of philosophy and educational practices

The presentation elaborates and connects three levels of mutual intertwining between philosophy and educational practices. The first level is conceptual in nature. Philosophy, with its specific approach and insights, is itself an educational practice; likewise, every educational practice – whether conscious or unconscious, explicit or implicit – presupposes certain values and understandings of human nature. The second level is legal-normative. It concerns the philosophical critique of today's dominant and comprehensive curriculum, derived directly from general management theory and structured according to a model of technological production. The third level is performative. This is the classroom perspective from which the roles and tasks of the actors in philosophy teaching are assessed. Special attention is given to two key factors of good teaching practice: the teacher and the textbook.

Slobodan Sadžakov

Pedagoški fakultet u Somboru, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija
/ Faculty of Education in Sombor, University of Novi Sad, Serbia
slobodansadzakov@yahoo.com

Srednjoškolski udžbenici Đure Arnolda

U svom izlaganju osvrnuću se, najpre, na važnost udžbenika filozofije, pokušati analizirati uticaje koje na njih imaju određene ideološke, kulturne, svetonazorne i političke okolnosti. Nakon toga, ukazaću na karakteristike i značaj udžbenika čiji je autor Đuro Arnold, koji su decenijama oblikovali nastavu filozofije u Hrvatskoj, a posebno ću se osvrnuti na povesne okolnosti upotrebe njegovih udžbenika u nastavi filozofije u Gimnaziji u Sremskih Karlovcima (u periodu koji obuhvata poslednju četvrtinu 19. veka i prve dve decenije 20. veka). Takođe, biće reči i o filozofskim uticajima i duhovnoj atmosferi koja je formirala Arnoldovo filozofsko stanovište, što se neminovno odrazilo i na sadržaj njegovih udžbenika.

High school textbooks of Đuro Arnold

In this presentation, I will first reflect on the importance of philosophy textbooks and attempt to analyze the influences exerted on them by specific ideological, cultural, worldview-related, and political circumstances. I will then point out the characteristics and significance of the textbooks authored by Đuro Arnold, which for decades shaped the teaching of philosophy in Croatia. Particular attention will be given to the historical circumstances of the use of his textbooks in philosophy instruction at the Gymnasium in Sremski Karlovci (during the period covering the last quarter of the 19th century and the first two decades of the 20th century). Additionally, I will address the philosophical influences and the intellectual climate that shaped Arnold's philosophical standpoint, which inevitably found reflection in the content of his textbooks.

Željko Senković

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia
zsenkovic@ffos.hr

Grčka paideia

Grčka paideia je jedinstveni proces oblikovanja čovjeka, koji je prvotno vezan uz poeziju (ili književnost u cjelini), a razvijala se prožimanjem svih sfera života: od filozofije do znanosti i zakonodavstva. Ona je unutrašnja forma života drevnih Grka, ujednost božanskog, svjetskog i ljudskog područja. Začeta u nasljedovanju mitskih uzora, a razvijena u zadobivanju cilja koje određuje sve djelovanje i život polisa, paideia je metamorfozirala pomjeranjem vidokruga s kozmičkog na ljudsko, te propitivanjem »mjere svega« (Protagora vs. Platon). Uvijek u težnji jedinstvu, s naglaskom na normativnost, obećanje je otvorenosti i veličine bića koje može sebe nadrastati kroz vježbu (*askesis*), um i smisao (*logos*). Kako pak disharmonije suvremenosti misliti spram mjere drevne Grčke, odnosno može li grčka paideia biti naša »budućnosna negdašnjost«?

Greek paideia

Greek paideia is a unique process of shaping the human being. Originally associated with poetry (or with literature in the broadest sense), it gradually developed through the interpenetration of all spheres of life, from philosophy to science and legislation. It represents the inner form of life of the ancient Greeks, expressing the unity of the divine, the cosmic, and the human domains. Born from the imitation of mythic exemplars and later refined through the pursuit of a telos that oriented both action and the life of the polis, paideia underwent a transformation as the horizon of thought shifted from the cosmic to the human, raising the question of the "measure of all things" (Protagoras vs. Plato). Constantly striving for unity and marked by a strong normative dimension, paideia embodies the promise of openness and the greatness of a being capable of transcending itself through practice (*askesis*), reason, and meaning (*logos*). Yet how are we to think the disharmonies of the modern world in relation to the measure of ancient Greece? Can Greek paideia still be understood as our "future of the past" – a living horizon rather than a lost origin?

Nemanja Spasenovski

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia
nspasenovski@ffos.hr

Frankfurtska škola i kritička pedagogija: o pedagojskim implikacijama kritičke teorije društva

U radu se analizira pitanje odgoja i obrazovanja u kritičkoj teoriji društva Frankfurtske škole. Iako su autori Frankfurtske škole u svojoj sustavnoj kritici društva odgoj i obrazovanje prepoznavali kao značajne čimbenike društvene formacije pojedinca, oni se u njihovim radovima ponajprije pojavljuju kao sastavni dio mehanizama društvene reprodukcije i perpetuiranja društvene nejednakosti. Polazeći od dvaju pretpostavki, prve da je emancipacija pojedinca središnji normativni interes kritičke teorije, te druge da pedagojska teorija svrhu odgoja i obrazovanja izvodi iz svrhe čovjeka, u ovom će se radu razmotriti pitanje može li se iz temeljnih pojmova kritičke teorije društva artikulirati pedagojska teorija. U tom se kontekstu u radu razmatra kritička pedagogija kao pokušaj povezivanja društvene kritike na kojoj inzistiraju Frankfurtovc i kritičke odgojno-obrazovne prakse na kojoj inzistira kritička pedagogija. Iako kritička pedagogija iz društvene kritike Frankfurtske škole preuzima zahtjev za emancipacijom pojedinca koju nastoji realizirati u području odgoja i obrazovanja, nedostaje joj jasna artikulirana pedagojska teorija. Upravo zbog nedostatka jasne teorije odgoja u kritičkoj pedagogiji, u radu se analiziraju pedagojske implikacije kritičke teorije društva koje mogu postati temelj za izgradnju koherentne teorije odgoja unutar kritičke teorije društva. Iako je kritička teorija usmjerena na analizu društvenih struktura, u radu se razmatra mogućnost razvoja pedagojske teorije iz njezinih normativnih pretpostavki koja odgoj i obrazovanje razumije kao procese formiranja autonomnog i kritički reflektivnog subjekta.

Frankfurt School and Critical Pedagogy: On the pedagogical implications of Critical Social Theory

The paper analyses the question of education in the critical theory of the Frankfurt School. Although the authors of the Frankfurt School recognized education as a significant factor in the social formation of the individual within their systematic critique of society, in their works it primarily appears as a component of the mechanisms of social reproduction and the perpetuation of social inequality. Proceeding from two assumptions, first that the emancipation of the individual constitutes the central normative interest of critical theory, and second that pedagogical theory derives the purpose of education from the purpose of the human being, the paper considers whether a pedagogical theory can be articulated from the fundamental concepts of critical theory. In this context, critical pedagogy is examined as an attempt to connect the social critique emphasized by the Frankfurt School with the critical educational practice emphasized by critical pedagogy. Although critical pedagogy adopts the demand for the emancipation of the individual from the social critique of the Frankfurt School and seeks to realize it within the field of education, it lacks a clearly articulated pedagogical theory. Precisely because of this absence of a clear theory of education in critical pedagogy, the paper analyses the pedagogical implications of critical theory that may serve as a foundation for the development of a coherent theory of education within critical theory. Although critical theory is primarily oriented toward the analysis of social structures, the paper considers the possibility of developing a pedagogical theory from its normative assumptions that understands education as a process of forming an autonomous and critically reflective subject.

Marjan Šimenc

Educational Research Institute; Faculty of Education, University of Ljubljana, Slovenia / Pedagoški inštitut; Pedagoška fakulteta, Ljubljana, Slovenija
marjan.simenc@pei.si

Teaching philosophy: From folk philosophy to ontological security

In the 1990s, “doing philosophy” became an important goal of teaching philosophy in Europe. In introducing this approach in Slovenia, we drew inspiration from philosophy for children, which is based on the idea that children are natural philosophers who spontaneously ask philosophical questions.

The thesis that all humans are implicitly already philosophers can be linked to the concept of folk psychology, which attempts to conceptualize spontaneous theories of people’s mental lives, and to folk pedagogy, a term used by American psychologist Jerome Bruner to describe spontaneous theories of education. By analogy, students have a “folk philosophy”, that is implicit philosophical intuitions are already part of their life. An introduction to philosophy is therefore simple: students are already in philosophy, they just aren’t aware of it.

It turns out, however, that this view stems from a superficial reading of Plato. Socrates is not a kind teacher, but an unfriendly gadfly, an insect, not popular among people. In the allegory of the cave in *The Republic*, Plato develops a theory of education that involves coercion and discomfort. In contemporary thought, sociologist Anthony Giddens speaks of the need for ontological security, noting that questioning the self-evident can threaten people. Wittgenstein speaks of certainty, not of doubt, which is characteristic of people’s lifeworld. From this we can conclude that the task of the didactics of philosophy is more demanding than socratic pedagogy suggests. Folk philosophy is not the royal road that leads to philosophy, in the philosophy classroom it could, on the contrary, function as an epistemological and psychological obstacle.

Poučavanje filozofije: od pučke filozofije do ontološke sigurnosti

Tijekom 1990-ih »bavljenje filozofijom« postalo je važan cilj nastave filozofije u Europi. U uvođenju tog pristupa u Sloveniji nadahnjivali smo se filozofijom za djecu, koja se temelji na ideji da su djeca prirodni filozofi koji spontano postavljaju filozofska pitanja.

Teza da su svi ljudi implicitno već filozofi može se povezati s pojmom pučke psihologije, koja nastoji konceptualizirati spontane teorije o mentalnom životu ljudi, kao i s pučkom pedagogijom, pojmom kojim se američki psiholog Jerome Bruner služio kako bi opisao spontane teorije odgoja i obrazovanja. Analogno tome, učenici imaju »pučku filozofiju«, odnosno implicitne filozofske intuicije već su dio njihova života. Uvod u filozofiju stoga je jednostavan: učenici su već u filozofiji, samo toga nisu svjesni.

Pokazuje se, međutim, da takvo gledište proizlazi iz površnog čitanja Platona. Sokrat nije blag učitelj, nego neugodni obad, kukac koji nije omiljen među ljudima. U alegoriji o špilji u *Državi* Platon razvija teoriju odgoja koja uključuje prisilu i nelagodu. U suvremenoj misli sociolog Anthony Giddens govori o potrebi za ontološkom sigurnošću, ističući da dovođenje samorazumljivog u pitanje može ugroziti ljude. Wittgenstein govori o izvjesnosti, a ne o sumnji, koja je obilježje životnog svijeta ljudi. Iz toga možemo zaključiti da je zadaća didaktike filozofije zahtjevnija nego što to sugerira sokratska pedagogija. Pučka filozofija nije kraljevski put koji vodi u filozofiju; naprotiv, u nastavi filozofije može djelovati kao epistemološka i psihološka prepreka.

Matija Mato Škerbić

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, Croatia
mskerbic@fhs.hr

Igor Eterović

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Hrvatska / Faculty of
Medicine, University of Rijeka, Croatia
igor.eterovic@uniri.hr

**Počeci srednjoškolske nastave filozofije u Hrvatskoj:
rekonstrukcija i kritički promišljanje**

Rad se temelji na analizi niza dokumenata iz arhive Hrvatskog filozofskog društva s ciljem detektiranja i rekonstrukcije relevantnih povijesnih okolnosti, procesa i konkretnih poduzetih koraka oko uvođenja filozofske grupe predmeta u srednje škole u Republici Hrvatskoj, kao prvoj republici bivše Jugoslavije koja je pokrenula takvu inicijativu. Autori rasvjetljuju ključne okolnosti, inicijative i odluke vezane uz prijedlog i implementaciju ovih nastavnih sadržaja te identificiraju najvažnije aktere, kao i ulogu Hrvatskog filozofskog društva u tom procesu. Poseban naglasak stavlja se na kritičku analizu temeljnih argumenata za uvođenje filozofskih predmeta i njihovu obrazovnu važnost i vrijednost. Naposljetku, početne inicijative razmatraju se iz suvremene perspektive i u kontekstu današnjeg statusa i uloge filozofije u obrazovnom sustavu.

The beginnings of high school philosophy education in Croatia: Reconstruction and critical reflection

The paper is based on the analysis of a series of documents from the Croatian Philosophical Society archive, aimed at detecting and reconstructing the relevant historical circumstances, processes, and concrete steps taken regarding the introduction of philosophy subjects into secondary schools in the Republic of Croatia, the first republic of the former Yugoslavia to initiate such an effort. The authors elucidate the key circumstances, initiatives, and decisions related to the proposal and implementation of these curricular contents, identifying the most important actors and the role of the Croatian Philosophical Society in the process. Special emphasis is placed on the critical analysis of the fundamental arguments for introducing philosophy subjects and their educational importance and value. Finally, the initial initiatives are examined from a contemporary perspective and in the context of the current status and role of philosophy in the educational system.

Draženko Tomić

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia
drazenko.tomic@ufzg.hr

**Filozofsko-odgojne teme u starijoj hrvatskoj periodici.
Časopis *Kršćanska škola***

Hrvatska periodika pedagoško-filozofskog usmjerenja u drugoj polovici 19. i početkom 20. stoljeća uz ostalo naglašava važnost filozofije za pedagogiju. Na sličan način promišljaju i suradnici časopisa *Kršćanska škola* (Zagreb, 1897.–1945.), npr. Josip Lang (1857.–1924.). Dok sagledava Herbartovu filozofiju i pedagogiju, Ante Špoljar (1871.–19__) tvrdi da se one mogu shvatiti samo iz odnosa prema Fichteu i idealizmu onog vremena. Filozofsko-odgojne teme sustavnije nego li drugi promišlja Josip Marić (1859.–1924.), najčešće propitujući ulogu moralnih normi u odgoju. Različiti suradnici u najrazličitijim kontekstima neizostavno apostrofiraju J. J. Rousseaua (1712.–1778.). U kontekstu rasprava o odgoju ukazuje se na važnost odgojnih vrijednosti i poželjnog formiranja volje. [Tekst je rezultat istraživanja na projektu »Nove teme u hrvatskoj filozofiji od 1874. do 1945. godine«, IP-2022-10- 5438, koji financira Hrvatska zaklada za znanost.]

**Philosophy of education in old Croatian journal. Journal
*Christian School***

Croatian journals writing about pedagogy and philosophy in the second half of the 19th and early 20th centuries say that philosophy is very important for pedagogy. The authors in the journal "Kršćanska škola" (Zagreb, 1897-1945) think the same. One of them is Josip Lang (1857-1924). Ante Špoljar (1871-19__) writes critically about Herbart's philosophy and pedagogy. Špoljar writes that Herbart's philosophy can be understood when the philosopher Fichte and his idealism are understood. Josip Marić (1859-1924) writes about topics in the philosophy of education. He writes about the importance of moral norms in education. Various authors emphasize JJ Rousseau (1712-1778). All authors agree that education is important to accept the right educational values and that it is necessary to properly form the will. [This article presents findings from research conducted within the project "New Topics in Croatian Philosophy from 1874 to 1945" (IP-2022-10-5438), funded by the Croatian Science Foundation.]

Ivana Zagorac

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb,
Croatia / Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska
izagorac@m.ffzg.hr

Development of Philosophy of Education in Croatia: Three phases and two paradoxes

The beginnings of the development of the discipline of philosophy of education in our region formally date back to 1874, when the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb (Mudroslovni fakultet) began its work. One of its first chairs was the Chair of Philosophy, led by Franjo Marković, who was also the first dean of the faculty. Over the following 150 years, the philosophy of education has undergone a trajectory marked by three phases and two paradoxes. The first phase is characterized by a national enthusiasm inspired by Illyrian ideas, a vision of philosophy as a servant of cultural development, and a desire to distance itself from German influence. Nevertheless, the intellectual frameworks of academic philosophy, including considerations of education, were during this period readily aligned with Herbartianism, a strong German movement advocating the separation of educational inquiry from philosophy. The second phase is marked by an axiological turn: the most prominent authors of this period strongly promote the value dimension of education and its situatedness within philosophy, expressing strong resistance to the objectification of education. The affirmation of the necessity of a philosophical perspective on education, as fundamental and comprehensive, leads to the clear formation of the discipline of philosophy of education. Surprisingly, however, the term 'philosophy of education' was hardly used at all during this phase. The third phase is the phase of institutionalization, characterized by the establishment of chairs of philosophy of education, the introduction of courses in philosophy of education across various study programs, the founding of the journal *Metodički ogledi*, and a more intensive publishing activity.

Razvoj filozofije odgoja u Hrvatskoj: tri faze i dva paradoksa

Početak razvoja discipline filozofije odgoja na našim prostorima formalno datira u 1874. godinu, kada s radom počinje Mudroslovni fakultet u Zagrebu. Jedna od prvih katedri je Katedra za filozofiju, koju vodi Franjo Marković, ujedno prvi dekan Mudroslovnog fakulteta. U narednih 150 godina filozofija odgoja prošla je put obilježen trima fazama i dvama paradoksima. Prvu fazu karakteriziraju nacionalni zanos potaknut ilirskim idejama, vizija filozofije kao službenice kulturnološkog razvoja te želja za odvajanjem od germanskog utjecaja. Ipak, intelektualni okviri tematiziranja odgoja unutar akademske filozofije u tom su razdoblju planski usklađeni s herbartizmom, snažnom njemačkom strujom koja zagovara izdvajanje razmatranja odgoja iz okvira filozofije. Druga faza obilježena je aksiološkim zaokretom: najznačajniji autori toga vremena snažno promoviraju vrijednosnu dimenziju odgoja i situiranost razmatranja odgoja u filozofiju, iskazujući snažan otpor prema objektivaciji odgoja. Afirmacija nužnosti filozofskog pogleda na odgoj, kao temeljnog i sveobuhvatnog, dovodi do jasnog oblikovanja discipline filozofije odgoja. Iznenađujuće, sam naziv 'filozofija odgoja' u toj se fazi gotovo uopće ne koristi. Treća faza je faza institucionalizacije, koju obilježavaju otvaranje katedri za filozofiju odgoja, pokretanje kolegija iz filozofije odgoja na različitim studijima, pokretanje časopisa *Metodički ogleđi* te snažnija izdavačka djelatnost.

Izložba / Exhibition

Organizatorice izložbe / organizers of the exhibition: Ivana Zagorac, Lana Zrnić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia
izagorac@m.ffzg.hr; lzrnic@m.ffzg.hr

Autorice i autori izložbenih plakata / authors of the exhibition posters: Talia Benčić, Andrea Brkić, Tin Fresl, Marina Gašpić, Marina Jurčić, Ema Majstorović, Toni Matijaca, Maja Oslić, Ivana Reljanović, Ksenija Smolica, Ema Trogrlić, Ema Vorih

Čitanje poezije hrvatskih filozofa: Tin Fresl

Granice odgoja, mogućnosti čovjeka: Filozofija odgoja na Sveučilištu u Zagrebu

Izložba je posvećena nekima od autora koji su obilježili razvoj filozofije odgoja na Sveučilištu u Zagrebu. Počevši od pokretanja nastave na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu 1874. kada je s radom započela Katedra za filozofiju, preko osnivanja Pedagogijskog seminara 1896., pa sve do podjele Filozofskog fakulteta na dva dijela – Humanističke i društvene znanosti te Pedagogijske znanosti (1979., 1981., 1993.), kao i završnog odvajanja Učiteljskog fakulteta zajedno s visokim učiteljskim školama u Čakovcu i Petrinji u samostalnu instituciju (1998., 2006.), traje bliska veza između akademske filozofije i razmatranja odgoja. Filozofija odgoja posljednjih desetljeća snažno se afirmira i na drugim visokoškolskim institucijama, kako na Sveučilištu u Zagrebu tako i na drugim sveučilištima, kroz uvođenje odgovarajućih kolegija i pokretanje zasebnih katedri.

Tradicija dulja od 150 godina iznjedrila je brojne aktivne i posvećene filozofe koji su u svome radu pokazivali poseban interes za pitanja odgoja. Godine 2026. obilježavamo nekoliko značajnih obljetnica koje su potaknule organizaciju ove izložbe: pola stoljeća od smrti Pavla Vuk-Pavlovića, 70 godina od smrti Marijana Tkalčića, 80 godina od rođenja Milana Polića te 100 godina od rođenja Josipa Marinkovića. Izložba je prilika da ih se prisjetimo, kao i drugih autora. Zahvaljujemo autorima i autoricama plakata, Knjižnici Filozofskog fakulteta u Zagrebu i arhivu Knjižnice na pomoći u organizaciji.

The limits of education, the possibilities of the human being: Philosophy of education at the University of Zagreb

The exhibition is dedicated to several authors who have marked the development of philosophy of education at the University of Zagreb. Beginning with the (newly) formed Faculty of Philosophy (Mudroslovni fakultet) in Zagreb in 1874, when the Chair of Philosophy started its work, through the founding of the Pedagogical Seminar in 1896, and up to the division of the Faculty of Philosophy into two parts – Humanities and Social Sciences, and Educational Sciences (1979, 1981, 1993) – as well as the final separation of the Faculty of Teacher Education, together with teacher training colleges in Čakovec and Petrinja, into an independent institution (1998, 2006), a close connection has persisted between academic philosophy and reflections on education. In recent decades, philosophy of education has also been strongly established at other higher education institutions, both at the University of Zagreb and at other universities, through the introduction of relevant courses and the founding of dedicated departments or chairs.

A tradition spanning more than 150 years has produced numerous active and dedicated philosophers who have shown a particular interest in educational questions in their philosophical work. In 2026, we mark several significant anniversaries that have inspired the organization of this exhibition: the 50th anniversary of the death of Pavao Vuk-Pavlović, the 70th anniversary of the death of Marijan Tkalčić, the 80th anniversary of the birth of Milan Polić, and the 100th anniversary of the birth of Josip Marinković. The exhibition provides an opportunity to remember them, as well as other authors. We extend our gratitude to the authors of the posters, the Library of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb and the archive of the Library for their assistance in organizing the exhibition.

Prostorna igra / Spatial game

Autorica prostorne igre / author of the spatial game: Matija Vigato

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia
mvigato@m.ffzg.hr

Novija hrvatska filozofija na FFZG-u – prostorna igra

Ova prostorna igra temelji se na tekstovima predstavnika novije hrvatske filozofije povezanih s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, uključujući autore poput Markovića, Arnolda, Bazale, Tkalčića i Vuk-Pavlovića. Igra ima formu vođene šetnje kroz odabrane lokacije na FFZG-u na kojima su skriveni QR kodovi, a čijim se skeniranjem pristupa izvornim filozofskim tekstovima. Nakon svakog teksta slijedi pitanje za razmišljanje na koje sudionici daju kratki pisani odgovor, čime se otvara zagonetka koja upućuje na iduću lokaciju. Cilj je projekta potaknuti razumijevanje filozofijskog mišljenja kao situirane, prostorno i tjelesno utemeljene prakse. U tom se smislu oslanja na tradiciju mišljenja u hodu, ali je reinterpretira u suvremenom kontekstu kroz digitalne alate i elemente igre. Prostor fakulteta pritom se transformira u mapu mišljenja – mjesta postaju nositelji filozofijskih problema i pitanja, a sudionici ulaze u dijalog s filozofima na čije tekstove nailaze.

Newer Croatian philosophy at FFZG – a spatial game

This spatial game is based on texts by representatives of newer Croatian philosophy associated with the Faculty of Humanities and Social Sciences at the University of Zagreb (FFZG), including authors such as Marković, Arnold, Bazala, Tkalčić, and Vuk-Pavlović. The game takes the form of a guided walk through selected locations at FFZG where QR codes are hidden. By scanning them, participants access original philosophical texts. Each text is followed by a reflective question to which participants provide a short written response, thereby unlocking a riddle that leads to the next location. The aim of the project is to encourage an understanding of philosophical thinking as a situated, spatially and bodily grounded practice. In this sense, it draws on the tradition of thinking-in-motion, but reinterprets it in a contemporary context through digital tools and game elements. The faculty space is thus transformed into a map of thought – places become carriers of philosophical problems and questions, and participants enter into a dialogue with the philosophers whose texts they encounter.

Nakladnik

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

Za nakladnika

Domagoj Tončinić

Urednica

Ivana Zagorac

Tehnički urednik i grafičko oblikovanje

Boris Bui

Dizajn naslovnice

Korana Maksumić

Tisak

Grafomark d.o.o., Zagreb

Tiskano u 50 primjeraka

Godina tiskanog izdanja: 2026.

Godina elektroničkog izdanja: 2026.

ISBN 978-953-379-311-5

978-953-379-312-2 (PDF)

DOI: <https://doi.org/10.17234/9789533793122>

Djelo je objavljeno pod uvjetima [Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodne javne licence \(CC-BY-NC-ND\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) koja dopušta korištenje, dijeljenje i umnažanje djela, ali samo u nekomercijalne svrhe i uz uvjet da se ispravno citira djelo i autora, te uputi na izvor. Dijeljenje djela u prerađenom ili izmijenjenom obliku nije dopušteno.

CIP zapis dostupan je u nacionalnom skupnom katalogu knjižničnog sustava Bukinet pod brojem 991005957115109366.